

ZAWODY I SPECJALNOŚCI

Zawód to pojęcie nieposiadające jednoznacznej definicji. Wyjaśnienie tego terminu uzależnione jest przede wszystkim od dyscypliny naukowej, której punkt zainteresowania stanowi.

Zawód w ujęciu pedagogicznym to wykonywany zespół czynności społecznie użytecznych, wyodrębnionych na skutek podziału pracy i wymagających od pracownika posiadania odpowiedniej wiedzy i umiejętności.

Definicje socjologiczne zawodu podkreślają znaczenie wykonywanych w jego ramach czynności, jako tych, które pozwalają zająć jednostce miejsce w strukturze społecznej, tj. dają określoną pozycję społeczno – zawodową.

Z punktu widzenia psychologicznego zawód to przede wszystkim system czynności z jednej strony wykorzystujących skłonności i zdolności pracownika, zaś z drugiej wpływających na kształtowanie się osobowości, postępowanie wobec ludzi i otoczenia, rozwój procesów poznawczych, przebieg życia emocjonalnego.

W ekonomicznych ujęciach definicji zawodu najważniejszy jest kontekst zabezpieczenia materialnego, czyli wynagrodzenia które powinno się uzyskiwać za pracę w danym zawodzie.

W Klasyfikacji Zawodów i Specjalności zawód zdefiniowano następująco: „*Zawód stanowi źródło dochodów i oznacza zestaw zadań (czynności) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wymagających kompetencji nabytych w toku uczenia się lub praktyki; specjalność obejmuje część zawodu, wymagającą dodatkowych kompetencji*”.

Zawód wyuczony jest zespołem wiadomości oraz umiejętności nabytych w procesie przygotowania zawodowego, które warunkują wykonywanie zawodu. Określony jest on w świadectwach, dyplomach, a także innych dokumentach potwierdzających nabyte kwalifikacje. Zawodowi wyuczonemu, w zależności od szerokości jego profilu, może odpowiadać w praktyce kilka lub nawet kilkanaście zawodów (specjalności) funkcjonujących na rynku pracy, ujętych w Klasyfikacji Zawodów i Specjalności. Zawód zdobywany w trakcie kształcenia zawodowego nazywany jest zawodem szkolnym.

Zawód wykonywany to zespół czynności bądź prac, których wykonywanie jest głównym źródłem utrzymania jednostki i ewentualnie jej rodziny. Zawód ten jest tzw. zawodem gospodarczym, czyli występującym na rynku pracy. Nazewnictwo zawodów wykonywanych ujmuje Klasyfikacja Zawodów i Specjalności.

Specjalność to pojęcie węższe od zawodu. Zawód może dzielić się na specjalności. Stanowi ona wynik podziału pracy w ramach danego zawodu, zawiera część czynności o podobnym charakterze (związanych z wykonywaną funkcją bądź przedmiotem pracy) wymagających pogłębionej lub dodatkowej wiedzy i umiejętności zdobytych podczas dodatkowego szkolenia czy praktyki.

Zadanie zawodowe wynika z pełnionych funkcji oraz obowiązków i składa się z poszczególnych czynności zawodowych. Jest celowym, zawodowo zorientowanym działaniem pracownika, przy wykorzystaniu określonych metod, procedur i technik, które umożliwiają zakończenie danej jednostki pracy. Zadanie wymaga oddziaływania przez pracownika na takie elementy, jak np. wyposażenie, informacje, inni ludzie, przyroda.

Umiejętność definiuje się jako sprawdzoną zdolność wykonania odpowiedniej klasy zadań wchodzących w skład danego zawodu (specjalności).

Kwalifikacje zawodowe są układem wiedzy i umiejętności wymaganych do realizacji składowych zadań zawodowych.

Klasyfikacja Zawodów i Specjalności, stanowiąca główne źródło informacji o zawodach, to pięciopoziomowy, usystematyzowany hierarchicznie zbiór zawodów i specjalności, które występują na rynku pracy. Struktura klasyfikacji jest wynikiem grupowania poszczególnych zawodów i specjalności w grupy elementarne, a te z kolei w grupy średnie, duże i wielkie, na podstawie podobieństwa kompetencji wymaganych do realizacji zadań zawodowych. W ramach grup elementarnych sklasyfikowano w sumie 2443 zawody i specjalności. Wszystkie pozycje klasyfikacyjne posiadają symbol cyfrowy (kod). Zawodom i specjalnościom przyporządkowano kody sześciocyfrowe.

Uwaga: Obowiązujący kod zawodu zawsze należy sprawdzić w aktualnej Klasyfikacji Zawodów i Specjalności!

Część teoretyczną opracowano na podstawie objaśnień do struktury Klasyfikacji Zawodów i Specjalności oraz pozycji: Krystyna Lelińska „Zawodoznawstwo w planowaniu kariery”.

Informacje o zawodach:

- krajowe standardy kwalifikacji zawodowych – publikacja MRiPS, obejmująca: nazwę zawodu (zgodnie z klasyfikacją zawodów i specjalności), podstawy prawne wykonywania zawodu, syntetyczny opis zawodu, stanowiska pracy, zadania zawodowe, składowe kwalifikacji zawodowych, specyfikację kwalifikacji zawodowych opisanych zbiorami umiejętności, wiadomości i cech psychofizycznych;
- przewodnik po zawodach składający się z 7 – tomów, zawierający opisy 563 zawodów (z zawodami pokrewnymi – 778 zawodów);
- Klasyfikacja Zawodów i Specjalności – serwis Informacyjny dla Urzędów Pracy, <https://psz.praca.gov.pl/-/15252-klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci>;
- Standardy Kwalifikacji Zawodowych i Szkoleń – baza danych Ministerstwa Rodziny i Polityki społecznej, <https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/bazy-standardow-kompetencji-kwalifikacji-zawodowych-i-modulowych-programow-szkolen>;

- Barometr zawodów – jest aktywnym narzędziem prognozowania popytu na pracę oraz krótkookresową (jednoroczną) prognozą zapotrzebowania na zawody. Barometr zawodów to ważna wskazówka dla osób, które szukają pracy. W przypadku braku ofert pracy w danym powiecie, pokazuje, gdzie jest większa szansa na znalezienie pracy w poszukiwanym zawodzie w sąsiednich miejscowościach. Pomaga również pracownikom powiatowych urzędów pracy przy tworzeniu planów szkoleń dla bezrobotnych z uwzględnieniem aktualnej sytuacji na rynku pracy oraz potrzeb pracodawców. Przeznaczony jest również dla osób pracujących chcących podnieść lub uzupełnić swoje kwalifikacje na kursach, szkoleniach, studiach podyplomowych; <https://barometrzawodow.pl/>;
- Zawody Regulowane – platforma informacji dotyczących zawodów regulowanych prawem w Polsce, <https://nawa.gov.pl/uznawalnosc/podjecie-pracy-w-polsce/zawody-regulowane>.